

# Interreg Sverige-Norge 2021- 2027

Arbetsgruppens förslag til  
inriktning

2020

## Innhold

Bakgrunn for Interreg Sverige-Norge 2021-2027 .....	3
2.0 Territorial Agenda2030 .....	5
3.0 Interventionslogik.....	6
4.0 PO1 Ett smartare Europa genom innovation og økonomisk omvandling .....	7
Övergripande utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv .....	7
Særskilt mål: 1:1 Förbättra forsknings- og innovationskapaciteten og anvendningen av avansert teknikk.....	8
Utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Interreg Sverige-Norgeperspektiv.....	8
Insatser i det nye Interreg Sverige- Norgeprogrammet .....	9
Målgrupper for framtidige prosjekt.....	9
Effekter på kort og lang sikt.....	9
Særskilt mål: 1:4 Utvikle ferdigheter for smart spesialisering, strukturomvandling og entreprenørskap.....	10
Utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Interreg Sverige-Norgeperspektiv.....	10
Insatser i det nye Interreg Sverige-Norgeprogrammet .....	10
Målgrupper for framtidige prosjekt.....	11
Effekter på kort og lang sikt.....	11
5.0 PO2 - Et grønnere Europa.....	11
Övergripande utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv .....	11
Særskilt mål 2:4 fremme tilpasning, risikoforebygging og motstandskraft mot katastrofer i samband med klimaförändringar.....	12
Særskilt mål 2:6 Fremme overgangen til sirkulærøkonomi .....	14
Insatser i det nye Interreg Sverige-Norgeprogrammet .....	15
6. PO4 Et mer sosialt Europa gjennom sosiale rettigheter .....	16
Övergripande utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Sverige-Norge-perspektiv.....	16
Særskilt mål 4:1 Grenseløst arbeidsmarked.....	17
7.0 PO5 Ett EU närmare medborgarna gjennom hållbar og integrert utvikling .....	18
Övergripande utmaningar/utfordringer i förhållande til PO5 .....	18
Særskilt mål 5:2: Fremme integrert, sosial, økonomisk og miljømässig lokal utvikling .....	19
Utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Interreg Sv-No-perspektiv.....	19
Insatser i det nye Interreg Sverige-Norge-programmet.....	19
Målgrupper for framtidige prosjekt.....	20
Effekter på kort og lang sikt.....	20

## Bakgrunn for Interreg Sverige-Norge 2021-2027

Det overgripande målet med Interreg-initiativen<sup>1</sup> har varit och förblir att sørja for att nasjonella granser inte utgør hinder for en balansert utvikling og integrasjon i Europa. Gransområdenas isolering har haft två sidor: Granssamhøllen skårs av från varandra økonomisk, sosialt og kulturellt og hindrar samtidig en konsekvent forvaltning av naturressurser i områdena. Gransområden har forsummats inom nasjonell politik vilket resulterat i att deras økonomier tenderat att bli periferer inom de nasjonella granserna.

Utkast 1 till program är ett första forslag som är basert på et ønske om langsiktig samarbeid mellom likeverdige partnere, og med et felles ønske om å redusere grensebarrierer, utnytte grenseregionens samlede ressurser og knytte sammen byer og tettsteder.

I forslag til gemensamma bestømmelser i forordningene for Europeiska regionala utviklingsfonden pkt 1 henvises det til 174 i Lisboa-traktaten<sup>2</sup>, som en videreføring av målet om økonomisk, sosial og territoriell sammenveving.

EU, den svenske og norsk regjering inviterer nå det grenseregionale partnerskapet til å fremme forslag til nytt grenseoverskridende program mellom Sverige og Norge 2021-2027.<sup>3</sup>

Innenfor EUs program for Europeisk territoriell samarbeid – Interreg, har grenseregionen samarbeidet helt siden 1995 gjennom de 4 tidligere generasjoner av Interreg program. Hver programperiode med noen nyanser av forskjeller og særlig i forhold til ulike styringsstruktur, men med en grunnleggende forutsetning å tydeliggjøre en lokal- og regional beslutningskompetanse, nærhetsprinsippet i praksis.

Programgeografien har fulgt regionale administrative nivå på svensk og norsk side langs riksgrensen på NUTS 3<sup>4</sup> nivå med visse justeringer underveis. Området har en stor naturgeografisk variasjon, men består av ett antal funksjonelle områder, som knytter sammen grenseregionen. Suksessen i gjennomføringen av programmet(ene) ligger i denne styrke basert på nærhet, legitimitet og tillitt mellom partnere på begge sider av grensen.

Det finnes en lang tradisjon for samarbeide og integrasjon mellom de nordiske landene. Helt tilbake til begynnelsen av 1950 ble det etablert passfrihet<sup>5</sup> mellom de nordiske landene ved å bevege seg fritt og uten å søke oppholdstillatelse. På slutten av 1960 ble de første grensekomiteene etablert med støtte fra Nordisk Ministerråd. Mellom landene har det vært fribevegelse og muligheter for å ta seg jobb i det andre landet. På 1980-tallet var det en betydelig pendling fra Norge til Sverige, men i de siste 10-årene betydelig pendling fra Sverige til Norge. Handelsforbindelsene mellom Norge og Sverige viser at det er en gjensidig avhengighet av hverandres økonomier.

Da Sverige ble medlem i EU i 1995, åpnet nye muligheter for å styrke det grenseoverskridende samarbeidet mellom naborregionene. Det var allerede etablert samarbeid og politisk dialog blant annet via nordiske grensekomiteer eller bilaterale samarbeidsavtaler mellom landsting og

---

<sup>1</sup> EUROPEISKA GEMENSKAPERNA KOMMISSION Bryssel den 28.4.2000. MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL MEDLEMSSTATENA om faststøllande av riktlinjer for ett gemenskapsinitiativ for transeuropeisk samarbeide som syftar till att stimulera harmonisk og balansert utvikling i Europa INTERREG III.

<sup>2</sup> Europaparlamentet og Rådets forordning om felles bestemmelser for Europeiske regionale utviklingsfond

<sup>3</sup> Næringsdepartementet 30. april 2020 – Direktiv for utarbeidande av forslag till gransoverskridende samarbeidsprogram for Interreg Sverige-Norge for perioden 2021-2027. Kommunal- og moderniseringsdepartementet med oppdrag til berørte norske fylkeskommuner

<sup>4</sup> NUTS- Eurostat definisjon for statistiske territoriale enheter i Europa

<sup>5</sup> [Den nordiske passunionen – Wikipedia](#)

fylkeskommuner. Dette ble et godt utgangspunkt for utvikling av første generasjon Interreg program fra 1995. Gjennom mer enn 20 års Interreg samarbeid har partnerskapet investert betydelige midler og politisk kapital for å knytte grenseregionen tettere samme og bygge ned grensebarrierer. Alt fra universitet, høyskoler, næringsliv- og klyngeorganisasjoner, NGO-er har kunne nyttiggjøre seg ressursene fra programmet over alle disse årene om et ønske om ett skjønnere liv i gränsregionen.

Året 2020 har blitt preget av de utfordringer som følge av Covid-19 pandemien. Her har Norge og Sverige iverksatt ulike tiltak for å hindre og dempe spredning av pandemien. Dette har medført at grensen mellom Norge og Sverige mer eller mindre har vært stengt med de konsekvenser dette har for grenseoverskridende samarbeid.

Stängda gränser och brist möjligheterna att träffas, utgör utmaningar för ett gränsöverskridande samarbet. Samarbete och lärande kan dock ändå ske, bland annat med hjälp av digitala plattformar. Faktum är att det nu mer än någonsin behövs ett gränsöverskridande samarbete så att svenska och norska regioner kan dela kunskap och idéer för att övervinna de socioekonomiska effekterna av pandemin. Ur detta hänseende är det viktigt att identifiera vilka samsarbetsområden som ska prioriteras i Interreg Sverige-Norgeprogrammet för perioden 2021-2027.

Närkontakter är tillfälligt begränsade men framsteg inom digitalisering möjliggör infrastruktur och möjligheter för gränsöverskridande samarbete på nya sätt, kanske t.o.m. mer smidigt och digitalt än tidigare. Detta möjliggörs genom att identifiera (aktuella) gränshinder, förstärka existerande gränsöverskridande nätverk, bygga grunden för nya gränsöverskridande relasjoner, och oppmuntra aktiv och öppen dialog och utbyte av erfarenheter och ekspertkunskap.

Målbilden för Interreg Sverige-Norge programmet är ett väl förankrat och användbart program som tar utgångspunkt i regionernas och fylkenas gemensamma utmaningar och styrkor, det gränsregionala mervärdet och med fokus på insatser som ger resultat på både kort och lång sikt. Men setter programmet også inn i en nasjonal og europeisk kontekst.

Arbetet med att ta fram det nya programmet innefattar att välja vilka politiska mål (PO) och särskilda mål (SO) som ska ingå i Interreg Sverige-Norgeprogrammet utifrån EU-förordningen och direktiv från respektive svenska och norska departement. Hur mycket medel som tilldelas programmet från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och från den norska statsbudgeten är inte beslutat ännu.

Gjennom programprosessen skal det også avtales framtidig gjennomføringsorganisasjon. Länsstyrelsen i Jämtlands län skal forvalte finansieringen fra EUs regionale utviklingsfond, mens Innlandet fylkeskommune skal forvalte de norske interreg-midlene bevilget over årlige statsbudsjett.

Utifrån mappning<sup>6</sup> och analys av regionernas strategier, makrostrategier, EU-kommissionens Border orientation papers samt evalueringar av innevarande programperiod framlägger Syntesgruppen nedanstående slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet med programskrivningen för Interreg Sverige-Norge 2021-2027. Utgångspunkten är Europaparlamentets politiske mål (PO) og och särskilda mål (SO).

Bedömningskriterierna utgår främst från regionernas prioriteringar, det gränsöverskridande mervärdet och möjligheten att genomföra projekt med tanke på aktörer etc. FN:s globala mål, (Agenda 2030) och övriga analyserade dokument har också vägts in.

---

<sup>6</sup> Nordregio 2020 – Analyse av Interreg Sverige-Norge programmet 2021-2027

Grenseoverskridende merverdi er helt avgjørende for programmet og ligger som en felles grunnforutsetning for alle motiveringer og valg som gjøres for å ta fram et program for perioden 2021-2027. Om det foreslåtte initiativ ikke bedømmes å ha en grenseoverskridende merverdi skal dette initiativet eventuelt finansieres fra andre program enn Interreg Sverige-Norge.

#### Det legges til grunn 3 prinsipp og vurderinger av grenseoverskridende merverdi:

- Grensen som ressurs, utnytte det potensial å samarbeide over grensen, koble sammen nettverk og kompetanse som finnes i grenseregionen
- Utnytte den kritiske masse, partnerskap og aktører som ønsker å løse felles utfordring
- Redusere grensehindringer, initiativ som bidrar til å eliminere grensehindringer i form av juridiske fysiske og opplevde hindringer

## 2.0 Territorial Agenda2030<sup>7</sup>

EU s - Territorial Agenda 2030 søker å bidra til en inkluderende og bærekraftig fremtid for alle steder og mennesker i Europa. Den understreker viktigheten av og gir orientering for strategisk romlig planlegging og oppfordrer til å styrke den territoriale dimensjonen av sektorpolitikken på alle styringsnivåer. Dette kan bare oppnås ved å være mer oppmerksom på mangfoldet av steder i Europa, sammen med deres utviklingspotensial og utfordringer.

Forslag til nytt grenseoverskridende Interreg Sverige-Norge program sees i sammenheng med EUs territorielle agenda 2030 med ønske om den grønne giv og for vår del leve og arbeide over nasjonsgrenser.



Forslag til nytt grenseoverskridende Interreg Sverige-Norge program sees i sammenheng med EUs territorielle agenda 2030 med ønske om den grønne giv.

I denne sammenheng framstår tema i figur over sentralt. Interreg Sverige-Norge er en administrativ konstruksjon fra IIIA perioden 2000-2006 med utgangspunkt i NUTS 3 regioner langs grensen mellom Sverige og Norge. Det er påpekt i program at dette ikke er en funksjonell grenseregionen. Imidlertid er det innenfor programgeografien ulike funksjonelle koblinger over nasjonsgrensen. Dette kan omfatte grensehandel, grensetrafikk og offentlig kommunikasjon, grensependling, samarbeid

<sup>7</sup> TerritorialAgenda2030.eu

innenfor besøksnæring og tema innenfor smart spesialisering, og her er bioøkonomi et tema som framgår i regionale analyser.

I territoriellagenda 2030 vektlegger EU behovet for den grønne giv. I denne sammenheng sirkulær økonomi. Med sirkulær økonomi mens: *I enn sirkulær økonomi<sup>8</sup> utnytter vi naturressurser og produkter effektivt og så lenge som mulig, i et kretsløp der minst mulig ressurser går tapt.*

Sirkulær økonomi omfatter en rekke verdikjeder. I EUs handlingsplan<sup>9</sup> for en sirkulær økonomi pekes det på tiltak for å:

- Gjøre bærekraftige produkter til normen i EU
- Styrke forbrukere og offentlige innkjøper
- Fokuserer på sektorer som bruker mest ressurser og der potensialet for sirkularitet er høy eks elektronikk og IKT; batterier og kjøretøyer; emballasje; plast; tekstiler; konstruksjon og bygninger; mat; vann og næringsstoffer
- Sikre mindre avfall
- Få sirkularitet til å fungere for mennesker, regioner og byer,
- Lokal, regional ,nasjonal og global innsats for sirkulær økonomi.

I Nordregio analysen og EUs kommisjonens rapporter drøftes potensialet for sirkulær økonomi. I forhold til de valgte politiske mål som partnerskapet prioriterer blir sirkulær økonomi et mer gjennomgående tema.

Innenfor programgeografien har Innovasjon Norge<sup>10</sup> sammen med Norsk forskningsråd og SIVA valgt ut godkjent Arenaprogram innenfor bioøkonomi, bioteknologi, fornybar energi og AI. Nevnte arenaprogram og klynger vil inngå som en del av regionens satsing på sirkulær økonomi.

I politiske mål om et smartere europa (PO1) vil sirkulær økonomi omfatte FoU og innovasjon innenfor klynger og nettverk, mens i et mer grønt europa (PO2) er det mer hensyn til ressursforvaltning av naturgitte fortrinn. Under respektive politiske mål beskrives dette nærmere.

### 3.0 Interventionslogik

I EUs forslag til generelle forordning løftes fram behov for å synliggjøre programmet intervensjonslogikk. Hvilke relevans har Interreg Sverige-Norge programmet til de felles utfordringer som eksisterer i grenseregionen og at grensen ikke er og forblir et hinder for en balansert utvikling i grenseregionen. En modell som Nordregio presenterer har følgende elementer:

Politisk mål (PO):			
Særskilt mål (SO):			
Behov	Åtgärder	Effekt	Indikator
Problem, saker og behov innenfor respektive politiske mål	Hvilke tiltak iverksettes	Forventet effekter	Aktivitets- og resultat indikatorer fastsatt innenfor hvert politiske mål

<sup>8</sup> [Sirkulær økonomi - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](http://miljodirektoratet.no)

<sup>9</sup> [New Circular Economy Strategy - Environment - European Commission \(europa.eu\)](http://europa.eu)

<sup>10</sup> [Klyngekart \(innovasjon norge.no\)](http://innovasjon norge.no)

## 4.0 PO1 Ett smartare Europa genom innovation och ekonomisk omvandling

Övergripande utmaningar/utfordringar i gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv

Visionen är att programområdet, på såväl lokal som regional nivå, har ett professionellt gränsöverskridande system av akademi, offentlig sektor, företag och civilsamhälle. Genom tålmodigt och sammanhållet smart specialiserat arbete inom blå och grön cirkulär ekonomi har programområdet skapat ett hållbart och innovativt näringsliv som bidragit till starkt minskad klimat- och miljöpåverkan, god folkhälsa och tillväxt. Då vi tar utgångspunkt i företagande, entreprenörskap, näringslivsutveckling, innovation och forskning, är Sverige-Norgeprogrammets gränsregionala mervärde flerdimensionellt:

- Programområdet har många globalt aktiva företag, industrier och universitet som skapar en stark miljö för innovation, forskning och entreprenörskap
- Det finns hög nivå av samarbete mellan forskningsintensiv industri, akademi, forskningsinstitut och privat sektor
- Möjligheter i programområdet är att kunna dra nytta av grön och blå tillväxt
- Traditionell resursintensiv industri kan bli ännu bättre på att dela på resurser och skapa ett gränsöverskridande system av bioekonomi och cirkulär ekonomi. Speciellt inom områdena tillverkning och konstruktion, förädling av skog, livsvetenskap och textilier, vattenbruk och utveckling av förnybar energi
- Potentialen är hög att möta behoven hos gröna och blå tillväxtföretag, om rätt kunskaper utvecklas genom att matcha utbildningar mot näringslivets behov

Utifrån ett globalt omställningstryck är det inte bara behov med hög igenkänningsfaktor som vi behöver ta hänsyn till. Vi inser att det kommer att uppstå behov allt efter hand som vi kanske inte känner igen men behöver vara lyhörda inför och forma åtgärder utifrån, under programperiodens gång. Med utgångspunkt i företagande, entreprenörskap, näringslivsutveckling, innovation och forskning, finns i nuläget behov i programområdet som grundar sig i följande utmaningar:

- Vi behöver arbeta med att göra området än mer attraktivt att bo och arbeta i
- Vi behöver skapa förutsättningar för individer att få en utbildning som motsvarar de behov som finns i befintliga och nya branschområden
- Strukturer som matchar ihop arbetskraft och företag behöver tas fram
- Öka den gränsoverskridande kollektivtrafiken för arbetspendling
- Nya finansieringsverktyg krävs, vilka möjliggör för lokala små och medelstora företag (sme) att lättare få tillgång till investeringskapital för att kunna utveckla sina företag
- Utifrån pandemins effekter, såsom exempelvis stängda gränser och minskad gränshandel, växer nya företagare, affärsmodeller och produkter fram. Det krävs ett utvecklat, lyhört och professionellt företags- och innovationsstödsystem som bidrar till att öka entreprenörskapet och framväxten av nystartade affärssatsningar och start- ups genom att erbjuda utbildningar, samverkansmiljöer och verktyg för finansiering och tillväxt
- Mot bakgrund av spänningar på den globala marknaden behövs ytterligare åtgärder för att stärka olika insatser som skapar förutsättningar för att utveckla organisationer, affärer och marknader

I målbilden för PO1 ingår bland annat att:

- Öka samarbete och kunskapsöverföring mellan nyckelaktörer i befintliga och nya innovationssystem
- Öka små och medelstora företags kunskaper om och färdigheter i smart specialisering
- På lokal och regional gränsöverskridande nivå öka företagets delaktighet i forskning- och innovationsarbete
- Professionalisera stödsystemet i syfte att ta fram tjänster som ökar entreprenörskapet, ökar antalet nya företag och ökar investeringar i befintliga företag
- Vara en språngbräda för nya samarbetskonstellationer som sedan kan växla upp arbetet i större projekt

Särskilt mål: 1:1 Förbättra forsknings- och innovationskapaciteten och användningen av avancerad teknik

Utmaningar/utfordringar i gränsregionalt Interreg Sverige-Norgeperspektiv

Kunskapsutveckling och innovation är viktiga för att skapa tillväxt och konkurrenskraft. Nordregios programanalys visar att programområdet har varierad kapacitet att arbeta med forskning och innovation (FoI) som en motor för regional utveckling och tillväxt. Inom programgeografin finns både regioner som har starkt stöd från nationell nivå, inklusive fördelning av resurser för forskning och innovation, och regioner som får mycket begränsade resurser för detta. Att förbättra möjligheterna att stärka FoI inom programområdet är därför viktigt för att öka programgeografins tillväxt och konkurrenskraft. Utmaningen för delar av programområdet är också att företagets investeringar för forskning och utveckling (FoU) är låga. I kombination med utmaningar i att omsätta forskning i praktiken, minskar den regionala innovationskraften ytterligare. Dessutom har delar av programområdet utmaningar med glesbefolkade områden och en hög andel små och medelstora företag med lägre andel investeringar i FOUI. Konkurrenskraften för små och medelstora företag är således av stor betydelse för tillväxt och utveckling i gränsregionen.

För att stärka programgeografins tillväxt och konkurrenskraft kan regionala forskningsmiljöer tillsammans med företag, offentlig sektor och den sociala ekonomin ge alla regioner i programområdet förutsättningar att utveckla sina styrkor och komparativa fördelar genom t.ex. att fler företag investerar i forskning och utveckling med stöd av programmet. Ett sätt att skapa en positiv utveckling inom programgeografin är att stimulera öppen innovation genom klusterbyggande aktiviteter utöver ökat samarbete mellan akademi och näringsliv. Genom att öka företagets motivation att delta i forskningsresultat och samarbeta i forskningsprojekt skapas kulturer och strukturer för innovation. Dessutom kan det bidra till att öka företagets investeringar i FoU.

Det finns flera exempel på bra erfarenheter när det gäller etablering av kluster under programperioden 2014 - 2021. För att uppnå långsiktigt hållbara resultat är det viktigt att erfarenheter och samarbeten från tidigare programperioder utnyttjas och vidareutvecklas. Dessutom kan små och medelstora företags konkurrenskraft stärkas med sociala band och digitala lösningar. Genom att ansluta näringslivet på båda sidor om gränsen kan programmet ge små och medelstora företag i gränsregionen tillgång till en större marknad och nya partners. Detta kan stärka och komplettera värdekedjorna, öka innovation och bidra till att skapa en större kritisk massa. För företagen i programgeografin är de lokala marknaderna små, men om man ser på hela programområdet som en marknad kan tillväxten i företagen främjas genom att öka den kritiska massan och utöka kundbasen. Ett effektivt gränsöverskridande regionalt innovationssystem kan också dra nytta av möjligheten som tillhandahålls av globala nätverk. Om viktiga kunskapsmiljöer eller innovationspartners finns internationellt kan de med fördel anslutas till aktörer lokalt i



programgeografien. På dette sätt kan ledande global kunskap bidra till att främja forskning och förmåga att förnya sig inom programgeografien.

Det gränsöverskridande regionala mervärdet består bland annat av möjligheten att utnyttja varandras kompetenser och skapa gemensamma lösningar på gemensamma utmaningar. Annat mervärde kan vara att uppnå kritisk massa tillsammans för till exempel skapande av värdekedjor, tillämpad forskning, användning av testbäddar, en större kundbas, gemensamma inköp/förvärv och internationalisering av små och medelstora företag inom programgeografi. De enskilda marknaderna är för små för att utveckla hållbara och konkurrenskraftiga lösningar. För att vara konkurrenskraftiga måste innovationer kunna exporteras och passa in i globala system. Genom att genomföra projekt inom ramen för Sverige-Norge-programmet har regionerna möjlighet att testa lösningarnas hållbarhet och marknadsvärde på en större marknad. Vidare har pandemin också betonat behovet av att stärka den lokala och gränsöverskridande värdekedjan. Möjlighet till besparingar, effektivitet och lärande från delad användning av resurser och infrastruktur. Att arbeta för att stärka innovationssystem *mellan* regionerna innebär också att dessa stärks *inom* regionerna.

#### Insatser i det nya Interreg Sverige- Norgeprogrammet

Innsatsområdet under dette særskilte målet kommer til å finansiere åtgärder som styrker grenseoverskridende regionale innovasjonssystemer. Fremtidige prosjekt innenfor dette særskilte målet skal bidra til å styrke forskning, teknisk utvikling og innovasjon. Prosjektene må synliggjøre den grenseregionale merverdien. Det handler om å løse felles utfordringer og problemer, utnytte muligheter og ressurser og at dette gjøres best sammen. Eksempler på prosjekt som kan støttes:

- prosjekt som bidrar til å øke takten på den grønne og blå omstillingen gjennom innovative løsninger inom bland annat transportsektoren, bio- og sirkulær økonomi
- prosjekt som øker samarbeid og bidrar til kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer, bedrifter, offentlig sektor og den sosiale økonomien
- prosjekt som utvikler praktisk anvendelige modeller for å ta nye ideer til markedet
- prosjekt som støtter utvikling og vekstkraft i bedrifter og bransjer som har vekstpotensial
- prosjekt som bidrar til at bedrifter kan vokse (spesielt internasjonalt) gjennom samarbeid, kompetanseutvikling og metodeutvikling
- prosjekt som øker bedrifters evne til å ta imot, utvikle og kommersialisere ny teknologi og ny kunnskap
- prosjekt som möjliggör tillämpad forskning till nytta för företagen

#### Målgrupper för framtida projekt

Støttmottakere kan feks. være universiteter, høyskoler, forskningsinstitutt, næringslivsorganisasjoner, formelle bedriftsnettverk/klusterorganisasjoner, offentlig organisasjoner på lokalt- regionalt og nasjonalt nivå, stiftelser og økonomiske/idelle foreninger. De små og mellomstore bedriftene anses som en viktig målgruppe for aktivitetene, men anses ikke som direkte stønadsmottakere/prosjektansvarlige. De viktigste målgruppene kan være små og mellomstore bedrifter, potensielle bedrifter, offentlig sektor, FoU-institusjoner og den sosiale økonomien/civilsamhället.

#### Effekter på kort og lång sikt

Det er et stort behov for å fremme forskning og innovasjonsevnen i programgeografien. Dette kan gjøres gjennom å støtte grenseoverskridende prosjekter som har til hensikt å utvikle gränsöverskridande innovationssystem, forbedre forsknings og innovasjonskapasiteten og bruken av avansert teknologi. På kort sikt kan dette bidra til å styrke programgeografiens konkurransekraft

gjennom økt investering i forskning, teknisk utvikling og innovasjon. På lång sikt ska programmet bidra till ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling.

### Särskilt mål: 1:4 Utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap

#### Utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Interreg Sverige-Norgeperspektiv

Många delar av programområdet kännetecknas av specialiseringar i ekonomisk verksamhet som genomgår en betydande omställning. Ett verktyg för att främja detta är en del i det som brukar kallas för "smart specialisering". I grund och botten handlar det om förnyelse och näringslivsdynamik inom områden som framgångsrikt kan nyttja existerande resurser och kunskaper, men samtidigt bidra till att bredda och diversifiera det regionala näringslivet. I Sverige-Norgegeografin är det viktigt att kunna koppla samman områden med potential för att genom innovativa samarbeten bli internationellt konkurrenskraftiga. Här finns en stor utvecklingspotential. Förutom ett målmedvetet utvecklingsarbete inom utpekade smart specialiseringsområden, behövs en ökad samverkan mellan akademi, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor. Samverkan kan bidra till att näringslivet får det lättare att kommersialisera ny kunskap/forskningsresultat och därmed öka sin innovationskapacitet. För att underlätta ett sådant arbete behövs stärkta gränsöverskridande nätverk, kluster, hubbar samt innovations-, test- och demonstrationsmiljöer samt främjandet av rörlighet och utbyten mellan små och medelstora företag för examensjobb, traineeplatser, industridoktorander etc.

Entreprenörskap har länge ansetts vara en nyckelingrediens i näringslivsutvecklingen. Människor som har en förmåga att omvandla idéer till kommersiellt gångbara innovationer kommer det alltid att finnas behov utav. Problemet är att det inte finns någon enkel lösning på hur entreprenörskapet ska kunna växa i ett Sverige-Norgeperspektiv. Den komplexa utmaningen ligger i att stärka invånarnas entreprenöriella kunskaper och förmågor. Entreprenörer har en stark betydelse för den ekonomiska utvecklingen och programmet behöver stärka möjligheterna för entreprenörer att kunna förverkliga sina idéer.

Det finns flera utmaningar i att möta framtidens arbetsmarknad. Den pågående digitaliseringen och automatiseringen förändrar behovet och fördelningen av arbetsuppgifter. Nya kompetenser behövs för att möta teknikskiften inom alla branscher. Regionerna behöver arbeta gemensamt och systematiskt med att utveckla färdigheter för att bättre kunna dra nytta av smart specialisering, möta strukturomvandling och främja entreprenörskap.

Coronapandemin har utmanat uppbyggda gränsöverskridande affärsnätverk och det krävs mer interaktion mellan Sverige och Norge för att dela lösningar för återhämtning och bygga upp det gemensamma mervärdet. Programmet kan bidra genom att stärka kunskapen om, samt finansiera, digitala mötesplatser där det gränsöverskridande samarbetet kan fortsätta utan det fysiska mötet.

#### Insatser i det nya Interreg Sverige-Norgeprogrammet

Programmet ska skapa förutsättningar för ökad innovation mellan offentliga/privata/akademien och sociala sektorn. De kan samarbeta strukturerat genom exempelvis kluster, nätverk eller innovativa pilotsatsningar genom strukturerade mötesplatser. Programmet kan bistå med att öka det gränsöverskridande kunskapsutbytet kring gemensamma fokusområden kopplat till smart specialisering. Exempelvis kan plattformar för smart specialisering etableras som blir mötesplatser för branschaktörer och stärker färdigheterna i den entreprenöriella, upptäckande processen (EDP).

Fler företag ska ges möjlighet att göra steg-, kompetens- och kunskapsflyttning för en hållbar grön och blå omställning samt digitala och cirkulära produktionsprocesser. Ökad konkurrenskraft bland

företagen är viktigt för att gränssamarbetet ska bli mer dynamiskt och växa sig starkare än före corona-pandemin. Programmet ska även bidra med innovations- och kompetenskapande insatser till SME som innebär att antal sysselsatta i företagen ökat.

Det är inte alltid som rätt utbildning, arbete eller praktik finns i det direkta närområdet. Men det kanske finns på andra sidan landsgränsen i Sverige eller Norge. Programmet ska bidra till mer rörlighet och utbyten mellan sme- företagen genom bland annat fler trainee- och lärlingsplatser, examensjobb och industridoktorander i ett gränsöverskridande perspektiv. Vidare behöver programmet bidra till förbättrade möjligheter för entreprenörer och Start ups genom rusta dem för en internationell marknad. Programmet ska bidra till att stärka invånarnas entreprenöriella kunskaper och förmågor. Det gränsöverskridande samarbetet kan utvecklas för att bättre kunna attrahera kvalificerad arbetskraft och nyetableringar.

#### Målgrupper för framtida projekt

De huvudsakliga aktörerna inom insatsen är universitet/högskolor och utbildningsaktörer inom geografin tillsammans med forskningsinstitut samt företagsfrämjande aktörer. De små och medelstora företagen är en målgrupp för aktiviteterna men är i huvudsak inte att se som projektaktörer på grund av statsstöd och relativt stor administrativ börda. Programmet bör istället ha fokus på intermediärer som i sin tur inkluderar SME i projektens aktiviteter. Intermediärerna är i sig också en målgrupp för projektens aktiviteter då de är kunskapsspridare för att utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap och även där kan viss kompetensbyggande behöva ske.

Det är viktigt att projekten anammar digitala arbetsätt för att bygga ny kunskap. Rådande pandemi minskar möjligheten för fysiska möten vilket gör att befintliga strukturer stöps om och nya metodiker behöver tas fram och implementeras. Den gränsöverskridande premissen är ytterligare en aspekt som nogsamt måste beaktas i ett projektperspektiv kopplat till kompetenshöjande aktiviteter.

#### Effekter på kort och lång sikt

På lång sikt ska programmet bidra till ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling. På medellång sikt ska programmet utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap. På kort sikt tar projektaktörerna aktiva steg för att utveckla kompetens mot mer innovationsdrivande processer inom bl.a. grön och blå omställning, digitalisering samt avancerad teknik.

## 5.0 PO2 - Et grønnere Europa

Det fulle navnet på det politiske målet er: "Ett grönare och koldioxidsnålare Europa genom ren och rättvis energiomställning, gröna och blå investeringar, den cirkulära ekonomin, klimatanpassning, riskförebyggande og riskhantering"

### Övergripande utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv

Regionen er preget av landsbygder fremfor sentrale strøk. Videre er kun en liten del mellom Hvaler og Strømstad lokalisert med havet som felles geografi. Dette setter noen rammer for programmet når det gjelder grønt Europa.

Det mangler ikke på utfordringer når det gjelder det politiske målet Et grønnere Europa. Både i 2000 og 2006 var det stor flom i fjellområdene på norsk side av grensen som førte til store oversvømminger i Arvika og Karlstad. Ettersom flere områder i regionen har vannføringer, er ekstremhendelser et reelt problem fremover. Regionen er preget av lange avstander og har således behov for mye transport som i stor grad bruker fossilt drivstoff.

Utöver disse utfordringene er det stort pådriv til å gjøre en innsats for de nasjonale og globale utfordringene og dermed støtte EUs politiske tilsagn om å bli klimanøytrale innen 2050. Hvis dette skal realiseres, må vi i tillegg effektivisere energiforbruket, fremme fornybar energi og omstille oss til sirkulærøkonomi.

Overgangen til sirkulærøkonomi er en stor mulighet i regionen. I lengre tid har det vært et samarbeid mellom mange aktører i skogindustrien som har funnet løsninger og nye produkter med tre. Dette er også forenlig med de gode ressursmessige forutsetningene.

I PO2 er vår egen jordklod satt i sentrum. Menneskets aktiviteter gjør at jordkloden tømmes for ressurser og dessuten settes i ubalanse. Samtidig kommer klimaförändringar att ske oavsett vad regionen gör från och med nu. Därför har vi avgränsat inom PO2 till att reducera vår resursförbrukning och försöka få tillbaka balansen på jorden, samtidigt som vi minimerar de effekter som kommer att påverka oss.

Det er bred enighet om at overgang til sirkulærøkonomi og motstand mot katastrofer i forbindelse med klimaforändringar skal prioriteres. Det er en forutsetning at regionen ligger langt fremme på sirkulærøkonomi dersom næringsutviklingen skal bygges på det. Med andre ord er næringsutviklingen avhengig av et godt hjemmemarked. För klimatanpassningar är det viktigt att anpassa vårt samhälle till ett förändrat klimat redan nu för att minska samhällets kostnader för den påverkan klimatrelaterade händelser kan orsaka, och även ta till vara de nye möjligheter ett förändrat klimat kan ge.

Energieffektivisering kan også være et aktuelt prioritert innsatsområde, men er prioritert bort til fordel for de to andre innsatsområdene. Her kunne vi ha tenkt oss reovering av bygninger, men ser ikke helt den store grenseoverskridende merverdien som i de valgte innsatsområdene.

Til forskjell fra mange områder i Europa har Interreg Sverige-Norge-regionen tatt mange skritt i riktig retning. Regionen har gode natur- og ressursmessige forutsetninger. Dette gjør at regionen allerede stort sett er selvforsynt med fornybar energi. Regionen har få store bymiljøer hvor bygging av grønn infrastruktur med multiple funksjoner er nødvendig. Videre har regionen god tilgang til rent vann slik at vannforsyning ikke er en så stor utfordring som mange andre steder i Europa. Umiddelbart kan det være vanskelig å skille mellom sirkulærøkonomi i PO2 og sirkulærøkonomi innen innovasjon i PO1. Forskjellen er at det i PO2 jobbes med reguleringer og utbredelse, mens i man i PO1 skaper visjoner, viser vei og finner enkeltløsninger.

## Særskilt mål 2:4 främja anpassning, riskförebyggande och motståndskraft mot katastrofer i samband med klimaförändringar

### Utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Interreg Sverige-Norgeperspektiv

För att minska samhällets kostnader för den påverkan klimatrelaterade händelser kan orsaka och ta till vara de nye möjligheter ett förändrat klimat kan ge, behöver arbetet med att anpassa vårt samhälle till ett förändrat klimat ske nu. Klimatrelaterade konsekvenser ser inga lands-, läns- eller kommungränser. För att driva anpassningsarbetet och minska risken att fatta beslut som kan påverka andra på ett negativt sätt måste grensregionen samverka.

Offentliga organisationer i programområdet har liknande utmaningar att möta och detta kan man göra tillsammans. Exempel på ökade risiker för dessa områden är: översvämning från vattendrag och skyfall, ras och skred, risk för skogsbränder (under varma och torra perioder), påverkan på dricksvattenförsörjningen (vattenkvalité och distributionsinfrastrukturen), förändring i biologisk mångfald och ökad andel främmande arter, och så vidare.

Programmet har hatt en rekke prosjekter i periode V. Dette tyder på en sterk interesse for temaet.

Grenseløst samarbeid for sikkerhet: bidrar til å fjerne hinder for samarbeid over grensen i krisesituasjoner gjennom modeller for øvelse og scenarioutvikling. Nord universitet og Mittuniversitetet er prosjekteiere. Aktører innen beredskap, redningstjeneste og grensekommuner er medaktører.

Skoglig anpassning for ett endrat klimaat: hvordan drive et holdbart og langsiktig skogbruk tilpasset klimaendringene – våtere og mildere klima. Fylkesmannen i Trøndelag og Skogstyrelsen.

I tidligere programperiode er det også gitt tilskudd til fullskala øvelser innenfor ovennevnte temaer og da for å trene blå-lysetaten i grenseregionen i slike nød situasjoner.

### Insatser i det nye Interreg Sverige-Norgeprogrammet

Før att möta dessa förändringar kan offentliga aktörer, branschorganisationer inom näringslivet, intresseforeninger, forskning och offentlig förvaltning behöva analysa hur deras verksamheter påverkas och i nästa steg ta fram handlingsplaner för hur deras verksamheter ska kunna bli mer robust och även se vilka nya möjligheter som kan skapas av dessa förändrade förutsättningar.

- Genom klimatanpassningsplaner och strategier finns möjlighet för utbyte av arbetsmetoder, framtagande av underlag och hur man arbetar över sektors och myndighetsgränser. Det blir en viktig effekt av ett gränsöverskridande projekt. Grenseregionen kan lära av hur man i våra respektive länder använder sig av klimatinformation från våra meteorologiska institut, hur detta tillgängliggörs och hur det sedan används på lokal nivå.
- Det finns idag en etablerad struktur och arbetssätt mellan de fyra nordligaste länsstyrelserna, Sametinget och SMHI kring klimat- och sårbarhetsanalyser för rennärning. Detta arbetssätt skulle kunna exporteras till fler områden och fler näringar. Det är även viktigt att arbeta med underlag som rör ras, skred, erosion, snölast och andra faktorer i samband med exploatering i gränsregionerna.
- Många klimatrelaterade händelser och konsekvenser är desamma för regionerna i programområdet: vattendrag påverkas av snösmältning på ett annat sätt, dricksvattenförsörjningen samt avloppsvattenhanteringen behöver klimatanpassas. Här finns stora möjligheter till samordning och kunskapsöverföring för att minska riskerna och konsekvenserna.
- Skogen är en vital del av programområdets näringsliv. Grenseregionen behöver främja en skogsskötsel som minskar risk för skogsbrand, ras och skredhändelser. Det finns erfarenheter från projekt som Skogsstyrelsen, Jämtlands län, Västernorrlands län, och Trøndelags fylke genomfört, som kan byggas vidare på. Det finns även behov av att tänka i termer av grön infrastruktur för att skydda natur och biologisk mångfald, då dessa inte respekterar lands- och kommungränser, och där samverkan är avgörande för att nå framgång.
- Det finns potential att arbeta med projekt som berör en klimatanpassad strategisk räddningstjänst, för att hantera ras- och skredolyckor och andra typer av olyckor. Här finns potential att involvera universitet och forskning, och få med det långa tidsperspektivet och klimatförändringarnas påverkan så kan grenseregionen lära av varandra.

Insatsområdet ingår tydligt i mål 13 i Agenda 2030. EU har i den gröna given inte tagit upp klimatanpassning som ett område, men det är aviserat i den att en separat strategi för klimatanpassning kommer att tas fram, så vi ser det som att vi arbetar med ett viktigt framtidsområde.

## Målgrupper for framtidige prosjekter

Deltagende organisasjoner i prosjekt er først regioner og fylken, länsstyrelser, kommuner og høgere utdanningsorganisasjoner, samt foretak i begrenset utstrækning. Det finnes mye forbedring gjort, men idag mangler finansiering for å ta disse tiltakene framåt. Det bedømmes å være mye gjennomførbare på den typen av prosjekt som er beskrevet ovenfor.

Mottagere av fordelene av prosjektene er befolkningen i stort, som lever i områdene som kommer til å ramme av alle større klimarelaterte hendelser framover, samt foretak som vurderer etablering eller vil sikre sine virksomheter.

## Effekter på kort og lang sikt

Svenske og norske organisasjoner kan samarbeide for å oppnå bedre forberedelse mot konsekvensene av klimaförändringar. Som resultat av dette blir samhället mer klimatresteril.

## Særskilt mål 2:6 Fremme overgangen til sirkulærøkonomi

### Utmaninger i gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv

Vi må gjøre fremskritt i å holde ressursforbruket innen planetens grenser. Hvis vi ikke skal redusere vårt forbruk, vil eneste muligheten være å øke vår sirkulære materialbruk.

Innovative modeller basert på nærmere kunderelasjoner, kundetilpasset masseproduksjon, delingsøkonomi, tilbud av «holdbare tjenester» og «produkter som tjenester» kommer til å øke sirkulariteten. Det må legges til rette for at innbyggerne får funksjonelle og sikre produkter av høy kvalitet, som er effektive og kostnadsmessig overkommelige, med lengre holdbarhet og som er konstruert for gjenbruk, reparasjon og materialgjenvinning.

Programmet har hatt en rekke prosjekter i periode V. Dette indikerer en sterk interesse rundt temaet.

Grön Tillväxt Trä og Rethinking wood: bruk av tre i bygninger – mest for å lagre karbon, men også for å finne nye produkter til byggebransjen er basert på tre.

BioEconomy region: I mange år har hele regionen i Interreg Sverige-Norge foredlet skogen til produkter som papir, emballasje, drivstoff, møbler og hus. Prosjektet fremskynder utviklingen av flere bruksområder for skogen. Leadpartnere er Viken fylkeskommune og Region Värmland.

SMICE - Samskapande Mittnordisk Innovationsarena för Cirkulär Ekonomi er et akseleratorprogram for bærekraftige visjoner hele veien til handling. Leadpartnere er Region Jämtland Härjedalen og Trøndelag fylkeskommune.

FISK – skal bidra til etablering av produksjon av fiskefôr basert på skogsråstoff. RISE Processum og RISE PFI.

FoamFiber – produksjon av cellulosebaserte porøse materialer som kan erstatte materialer basert på fossile ressurser (eks. isopor og andre plastmaterialer) til bruk i f.eks. fiskeindustrien og annen matindustri. RISE Papir- og fiberinstituttet og More Research Örnsköldsvik.

Biosirk – kunnskapsspredning av foredling av tre. OsloMet og Karlstad universitet.

Ecoinside – håndtering av restressurser og trestrategier til bygg.

I en gjennomgang av regionenes strategier, er det tydelig at sirkulærøkonomi er svært viktig. Viken fylkeskommune har egne prosjekter på bioøkonomi, men har også gjenbruk av avfall som en del av prioriterte utfordringer. Innlandet ser på sirkulærøkonomi som en viktig del av regionens

innovasjonssatsning. Trøndelag har sirkulærøkonomi som et eget satsningsområde i verdiskapingsstrategien. VGR har kraftsamling rundt biobaserte og sirkulære forretningsmodeller. Videre satser næringslivet i VGR på klimatilpassede produkter, materialer og produksjonsprosesser og tester disse i nye forretningsmodeller. Region Värmland har definert en "Agenda 2019". Dette innebærer fokus på råvarer fra skogen, havet og jorden. Videre et ansvarstagende forbruk. Två av Värmlands prioriterte smarta spesialiseringar är skogsbaserad bioekonomi och systemlösningar med solel, vilka strävar mot lösningar för ett cirkulärt hållbart samhälle och näringsliv.

Ifølge statistikk fra Nordregio har Hedmark og Region Värmland svært mange arbeidsplasser innen bioøkonomi. Trøndelag følger også godt etter. Endringen fra 2009-2017 tyder på at bioøkonomi er svært viktig for alle de svenske regionene, samt deler av Viken.

I 2030 vil regionen ha noen av de høyeste kravene til sirkulærøkonomi. Regionene skal være det beste hjemmemarkedet for industrien som eksporterer løsninger for sirkulærøkonomi i hele verden.

Det er ulikheter innen lover og reguleringer mellom Norge og Sverige. Ved å kartlegge, lage forslag og påvirke reguleringer i begge land metodene blir mer generelle. Dette vil gi gode forutsetninger til å kunne spre krav til sirkulærøkonomi også i andre land.

NordRegio rapporten støtter at det er store muligheter innen sirkulærøkonomi i Interreg Sverige-Norge.

#### Insatser i det nye Interreg Sverige-Norgeprogrammet

Prosjektene i dette innsatsområde skal se på muligheter for felles reguleringer mellom Norge og Sverige som tvinger selskaper å omstille seg til sirkulærøkonomi. Felles reguleringer kan innføres ved å påvirke nasjonale myndigheter for å endre lover. Det regionale nivået kan også påvirke sertifikatordninger slik som den norske miljøsertifiseringsordninga "Miljøfyrtårn" eller de internasjonale ordningene ISO 14001 og EMAS. Mye av jobben går ut på kartlegging av forskjellige typer bedrifter slik at eventuelle lover eller sertifikater blir riktige. Videre kan prosjekter også fremme utbredelse av eventuelle forskrifter. Utvikling av utdanningsløp kan også være innenfor. Innsatsen skal være innenfor tre områder. Disse er gjengitt i de neste tre avsnittene. Tänkbara projekt kan också involvera att offentliga organisationer samarbetar över gränser och med industrin för att genomföra offentliga upphandlingar som sporrar cirkulärekonomiska lösningar hos företagen, samt upprätta delningsekonomiska lösningar.

- **Påvirke designet på produkter.** 80% av de miljøgevinstmulighetene ved et produkt kan avgjøres i designfasen. Fokuset rettes da mot forbedring av holdbarhet, gjenbruk etc. Videre at produktene øker innholdet av resirkulert materiale og at det er mulig å gjenvinne materialet på en god måte. Engangsprodukter begrenses, og man må motvirke planlagt slitasje og forelding. Usolgte holdbare produkter må ikke destrueres. Det må stimuleres til «produkter som tjenester».
- **Informasjon til forbrukere** er viktig for å gi dem muligheter til å forstå livsløpskostnadene til produktene. Det vil si informasjon om livslengde og tilgang til reparasjonstjenester, reservedeler og reparasjonsveiledninger. Ved å inneha denne informasjonen vil forbrukerne selv velge de mest miljøvennlige produktene.
- **Sirkulæritet i produksjonsprosesser** kan gi betydelige material- og energibesparelser. Dette kan gjøres ved å alltid benytte de beste teknikker, forenkle industrielle sammenknytninger ved effektive rapporterings og sertifiseringssystemer, støtte en holdbar og sirkulær biobasert sektor, bruke digitale teknikker for sporing og kartlegging av ressurser og fremme bruken av grønne teknikker via et system for pålitelig verifisering.

Av betydning i regionen er bioøkonomi, elektronikk, batterier, emballasje, plast, tekstiler, byggematerialer og næringsmidler, transport og varedistribusjon. Betydning transportkorridorer nord- sør, øst-vest, og stor interntransport av råvarer særlig i forhold til bioøkonomien og ressursurser.

Innsatsområdet er sterkt knyttet til EU sin Green Deal og EU sin Circular Economy Action Plan. Videre passer sirkulærøkonomi bra opp mot FNs globale mål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon herunder punkt 2 om effektiv bruk av naturressurser.

#### Målgrupper for framtidige prosjekter

Prosjektaktører vil være primært fylkeskommuner og regioner da slike prosjekter krever kompetanse og et overordnet ansvar. På grunn av kompetansekrav kan det også tenkes at universiteter, høyskoler og andre kompetansemiljøer kan være prosjektaktører. Foretak kan bli involverte i prosjekt for å bidra med kunnskap om produksjonsmetoder ser ut idag og for å delge informasjon om potensial til sirkulære produksjonsmetoder.

Mottagere av resultatene kan eksempelvis være små og medelstore foretak, høyskoler, universitet, næringslivsorganisasjoner, produksjonsbedrifter med materialer som innsatsfaktorer, arkitekter, industridesignere, skoler innen design og aktører for avfallshåndtering.

#### Effekter på kort og lang sikt

- Avfall sortert  
Avfall resirkulert  
Avfall brukt til råmaterialer
- Gjennomførte utdanningsinnsatser i hållbarhet for foretak og medborgere
- Foretak ser det som en naturlig del av sitt entreprenørskap og arbeidsatt å arbeide utifrån ett hållbarhetsperspektiv
- Foretak ser de sirkulære løsningene som en del av sine prosesser

## 6.0 PO4 Et mer sosialt Europa gjennom sosiale rettigheter

### Övergripande utmaningar/utfordringer i gränsregionalt Sverige-Norge-perspektiv

I et europeisk perspektiv er grensregionen preget av likhet og rettferdighet. Den nordiske velferdsmodellen sikrer innbyggerne i Sverige og Norge sosiale goder i ulike livsfaser i livet.

Grensregionen står imidlertid overfor noen demografiske utfordringer. Disse utbroderes i de neste avsnittene.

Grensregionen har en aldrende demografisk struktur. I rapport fra Nordregio påpekes det store forskjeller mellom øst og vest i Viken hvor øst har vesentlig større sårbarhet enn vest. De samme tendensene kan sees i Västra Götaland hvor nord har vesentlig større sårbarhet enn sør. Slike tendenser følger også grensen nordover.

Nordregio rapporten peker også på lavt nivå på utdanning på grunn av dropouts som en utfordring i regionen. Graden av unge uten utdanning eller jobb er langt over gjennomsnittet hvor Norra Mellansverige, Mellersta Norrland og Innlandet har rundt 10% (NEET rate 2019). Det ser ut til at denne andelen forbedrer seg jo nærmere man kommer Oslo, Gøteborg, Stockholm og Trondheim (6-7%).

Rapporten peker på at sysselsettingsgraden er forholdsvis lav i deler av grensregionen. Dette innebærer at en god del av arbeidsstyrken er utenfor produktivt arbeid.



Regionen må i stor grad sees som et ruralt område. Med dette følger problematikk som gjelder forskjeller mellom land og by. Befolkningstettheten er lav. Avstanden mellom innbyggerne er derfor høy. Det er vanskelig å nå kritisk masse for å ha gode helsetilbud, trygg akuttomsorg, høyere utdanning, skaffe høy kompetanse i næringslivet og ha et arbeidsmarked som gjør at hele familier kan være trygge på at det finnes arbeid.

Både Norge og Sverige har store nasjonale sosiale utfordringer vedrørende inkludering av innvandrere. Regionen til Interreg Sverige-Norge er ikke noe unntak. Mediedekningen på landsbygda er ikke så stor som i bymiljøer, men dette betyr ikke at problemene ikke eksisterer.

Grensen er en stor mulighet til å oppnå kritisk masse med næringsliv som gjør at arbeidsmarkedet er stort nok til å skape trygghet for familier med usikker jobb. Dette er spesielt viktig i etableringsfasen når man også er i fødedyktig alder. Dette vil være et viktig bidrag til å endre trenden til aldrende demografisk struktur.

Videre vil en kritisk masse med næringsliv kunne bidra til å vise ungdom bredde i kompetansekrav som igjen skaper følelse av relevans for utdanning som forhindrer dropouts. Det er da viktig å kunne skape en åpenhet i næringslivet slik at skoleelever ser dette kompetansekravet.

Kritisk masse med innbyggere er nødvendig for å kunne skape regioner som har urbane kvaliteter som mange unge blir tiltrukket av. Åpne grenser kan gjøre at man oppnår den kritiske massen, men det er en utfordrende jobb å skape disse regionene på tvers av grensen. Grensene må være frie for alle barrierer - også mentale. Mange helsetilbud, akutt-tilbud og utdanning vil også kunne få et stort løft ved oppnåelse av kritisk masse.

Ifølge Nordregio-rapporten er det et generelt stort behov for arbeidskraft i regionen. Match mellom kompetanse og behov er en utfordring. Et større arbeidsmarked gjennom åpnere grenser vil kunne skape bedre inkludering av innvandrere.

Motiveringen av å velge grenseløst arbeidsmarked ligger i alle ringvirkningene. Selv om primærmålet er et bredere arbeidsmarked, vil mer arbeidspendling også føre til at det blir mer naturlig å krysse grensen for andre årsaker og dermed kan dette skape de urbane kvaliteter mange tiltrekkes av. Videre har Covid-19 situasjonen bremset pendlingen vesentlig. Selv om det er usikkert hvilke effekter dette har fått, kan vi være sikre på at det ikke har bidratt positivt på arbeidspendling.

PO4 setter utfordringene i innbyggernes perspektiv. Selv om grenseløst arbeidsmarked også vil bidra til kompetanseoverføring som vil bidra til bedre innovasjon i PO1, vil fokus her være å sørge for at innbyggerne vil kunne velge et rikt antall interessante jobber der denne bor. PO5 vil også kunne gå innenfor grensene til PO4, men da vil målene være mangfoldige.

#### Særskilt mål 4:1 Grenseløst arbeidsmarked

Det fulle navnet på det særskilte målet er «Effektivisera arbetsmarknaderna och förbättra tillgången till sysselsättning av god kvalitet över gränserna».

#### Utmaningar i ett gränsregionalt Sverige-Norgeperspektiv

Arbeidsmarkedet i dag er ikke fullt integrert. Det er en utfordring å søke jobb på tvers av grensene. Barrierene er mange - juridiske, økonomiske og administrative grensehinder, mentale grensehinder, dyre og omstendelige transport, forskjeller i utdanningssystemer og godkjennelse av kompetanse.

Covid-19 har ytterligere forverret situasjonen. Denne situasjonen vil gå forbi, men hvor lenge de mentale grensehindrene vil vare er umulig å vite.

I distriktene hvor arbeidsmarkedene er smale, er mulighetene for interessante jobber kritisk for bosetting. Dette gjelder spesielt for innbyggere i etableringsfasen som fort kan velge fraflytting. I 2030 vil vi kunne se flere områder i regionen hvor arbeidsmarkeder på begge sider av grensen er koblet sammen slik at de blir fylde og skaper trygghet for innbyggerne.

#### Insatser i det nye Interreg Sverige- Norgeprogrammet

Innsatsområde sikter mot gjennom samarbeide med private og offentlige arbeidsgivere skape en grenseoverskridende fleksibilitet, styrke grenseoverskridende rådgivningsinstanser, samt skape og bevare de riktige kompetanser. Dette innebærer virksomhetsrådgivning, grenseoverskridende virksomhetsnettverk og bransjenettverk, grenseoverskridende samarbeid mellom skole-arbeidsmarked. Videre kan vi tenke oss grenseoverskridende sysselsettingsplattformer som kobler bransjer til arbeidssøkere.

Rehabiliteringsprosjektet av fredsmonumentet på Morokulien trakk med seg elever fra videregående skole på begge sider av grensen. Slike prosjekter vil kunne knytte kontakter mellom elever på begge sider av grensen, samt mellom elever og de byggentreprenører som hadde ansvaret. Slike bånd vil kunne skape arbeidspendling.

Oppstart av tjenester slik som på Morokulien er også eksempel på prosjekt som ønskes i dette innsatsområdet.

Videre er prosjekter som kan visualisere yrker på hver side av grensen innenfor innsatsområdet.

#### Målgrupper för framtida projekt

Av prosjektaktører vil det kunne være kommuner, grensekomiteer, rekrutteringsbyråer og andre aktører som arbeider med sysselsetting.

Nordregios rapport ser på mangelen av kompetent arbeidskraft som en svakhet over hele regionen. Gjennomførbarheten til prosjekter i dette innsatsområdet vil dermed kunne sies å være god.

Mottagere av resultatet av prosjektene vil primært være ungdom som om kort tid vil være arbeidssøkende. Personal inom offentlig sektor och företag som kan erbjudas kompetensutveckling. Det er imidlertid viktig å ha fokus på høyt utdannede slik at mangfoldet av kompetanse i regionen øker noe som igjen forbedrer de sosiale likhetene mellom landsbygd og by. Inkludering av innvandrere er også prioritert. Videre vil generelt arbeidssøkende være i målgruppen.

#### Effekter på kort och lång sikt

- Årlig antall arbeidsledige som benytter seg av utvidet rekrutteringstjenester
- Befintlig personal inom offentlig sektor och företag som erholder kompetensutveckling
- Arbeidssøkende som benytter seg av utvidede rekrutteringstjenester
- Deltagere i grenseoverskridende mobilitets initiativer
- Nye bosettere som er arbeidspendlere

## 7.0 PO5 Ett EU närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling

### Övergripande utmaningar/utfordringer i förhållande till PO5

Det gränsöverskridande programmet Interreg Sverige-Norge omfattar till ytan ett stort geografisk område. Programgeografin varierar vad gäller till exempel näringslivsriktning, befolkningsunderlag och tillväxt. Området har en stor naturgeografisk variation, men består av ett antal funktionella områden, som knytter sammen grenseregionen, eksempel arbeidsmarked, besøksnäring, natur og

kulturarv. Stora delar av programgeografin utgörs av landsbygdsområden medan andra områden är mer urbana.

Den vidsträckta gränsregionen har idag i varierande grad formaliserade politiska organ för dialog och prioriteringar om framtiden. Inrättandet och utvecklingen av sådana organ, liksom framtagande strategier och resurser för genomförandet av gemensamma utvecklingsinsatser möjliggörs genom val av politiskt mål fem.

En kort syntes av slutsatserna från den analys och SWOT som har tagits fram för programområdet, visar att lokalkännedom och lokal- och regional politisk förankring är av stor betydelse för prioritering av insatser:

- Det finns en del skillnader i näringslivsstrukturen inom programgeografin.
- Det finns stora skillnader vad gäller sysselsättningsutveckling inom programområdet.
- Det finns nationella skillnader på arbetsmarknaden; var det råder arbetslöshet och var det råder kompetensbrist.
- Det finns en stor interaktion över gränsen. Det tydligaste uttrycket för det är gränspendlingen.
- Bristande infrastruktur hindrar den potential som finns i rörligheten över gränsen.

#### Särskilt mål 5:2: Främja integrerad, social, ekonomisk och miljömässig lokal utveckling Utmaningar/utfordringar i gränsregionalt Interreg Sv-No-perspektiv

Ett faktum är att de nationella och regionala strukturerna försvagas ju närmare gränsen mellan Sverige och Norge man kommer. Programmets val av politiska mål fem, ett Europa närmare medborgarna, möjliggör en kompensation för detta genom mekanismer som bygger kapacitet att förstärka det gränsöverskridande mervärdet över gränsen genom att bygga strukturer för ändamålet. Det finns exempel på framgångsrik samverkan mellan myndigheter och funktioner över nationsgränsen inom ett flertal områden, en heltäckande, förutsägbar och systematiskt utformad ram för sådan samverkan saknas än så länge. Lokal stedsilpasset utveckling ses i samsvar med förutsättningarna i Europaparlamentets alla tillgängliga politiska mål för Interreg Sverige-Norge programmet: Bidra till styrke grenseoverskridende funksjonelle områder, styrkeområder, muligheter, utmaningar. På sikt er gränsöverskridende organ bildade, som utvecklar planer og strategier for gränsområdena, og gjennomfor utvecklingsinsatser i linje med gemensamma prioriteringar. Grenseregionens samlede kompetanse bidrar til å løse felles utfordringer og behov.

#### Insatser i det nya Interreg Sverige-Norge-programmet

Gjennom lokal stedsilpasset utveckling som det framgår av generelle forordning for fondene art 25 og 26 med initiativ på:

- Geografisk avgrensning, primært kommuner som grenser til hverandre langs riksgrensen
- Ledes av lokale aksjonsgrupper offentlig som private gjennom grenseoverskridende partnerskap
- Støtter nettverkssamarbeid med innovative innslag i det lokale sammanhang
- Analyse av utviklingsbehov og muligheter
- Mål for strategien sett i forhold til IR Sverige - Norge programmets intervensjonslogikk
- Gjennomføringsplan
- Finansieringsplan

En utveckling mot integrerade flernivåsamarbeten är beroende av strukturella förändringar.

För att känna till vilka förutsättningar och möjligheter som finns för att minska det upplevda avståndet till nationella och europeiska beslutsfattare, och skapa bättre förutsättningar till lokalt ledd utveckling, krävs kunskap. Programmet kommer därför att ge stöd till kartläggningar och analyser som bidrar till interregionala strategier och leder till åtgärder som inte tar hänsyn till, eller låter sig begränsas av, programområdets geografi.

#### Målgrupper för framtida projekt

Primär målgrupp: Formaliserade organisationer i gränsområdet där valda företrädare för gränsområdet och initiativtagare kan samarbeta över gränsen för att långsiktigt etablera förutsättningar för det gränsöverskridande samarbetet. Över tid omfattar detta även en struktur och administrativ kapacitet för att organisera och genomföra konkreta utvecklingsinsatser.

Sekundär målgrupp: Den omfattande grupp av organisationer som utgör grunden för gränsområdets sammanhållning i den lokala och regionala kontexten. Lokale interesseorganisationer med inngående kunskap till gränsregionens utvecklingsbehov, men som normalt inte har administrativ og/eller økonomisk kapasitet til å gjennomføre grenseoverskridende prosjekter, kan med dette gis en plattform som kompenserer for denne svakheten. Denne plattformen vil da gi en effekt som bringer EU og europeiske målsettinger nærmere det lokale nivået og grenseregionenes innbyggere og organisasjoner.

Stödmottagare är juridiska enheter som är lämpliga och ägnade åt att medverka till jämförbara förutsättningar mellan gränsregioner och befolkningscentrum för livskvalitet och företagande.

Viktigaste målgrupper är gränskommittéer som ansvarar för utformning av gemensamma strategier och prioriteringar, liksom organisationer som genomför strategierna i samarbete över gränsen.

#### Effekter på kort och lång sikt

“State-of-the-art”- prosjekter som viser hvordan aktører i grensregionene etablerer nye funksjonelle samarbeidsformer som bidrar til å knytte sammen grenseregionens tettsteder, næringsstruktur, turisme, kompetanse, natur- og kulturarv, og samfunnsikkerhet.

Relevansen bedømmes som høy etter som målsetningene i politiske mål fem møter disse utfordringene på en særdeles formålstjenlig måte.

Politisk mål fem dokumenterer sin effekt og langsiktiga påverkan genom att dokumentera antalet strategier som utformas genom Interreg Sverige Norge, och genom dokumentera hur många aktörer som medverkar i framtagandet av strategierna. I genomförandet dokumenteras hur många organisationer og nettverk som medverkar i gjennomförandet av projekt.